

d'obrir-se a tot tipus de corrents pictòrics, va establir relacions amb figures com Pierre Boussach o Christian Dior. A partir de la dècada dels seixanta es va dedicar a la investigació pedagògica de l'art i del disseny. Folch, que provenia d'una família sabadellenca dedicada a la indústria tèxtil i, per tant, coneixia bé aquest món, va defensar, de resultes de les relacions i coneixements obtinguts a París, que es feia imprescindible un canvi de mentalitat en l'àmbit de la producció industrial. Només cinc anys després d'haver viatjat a París, l'any 1965, va decidir centrar tots els esforços a aplicar tots els coneixements adquirits al llarg de la seva vida en la creació de l'Escola de Disseny Tèxtil de Barcelona, que ha estat anomenada "petita Bauhaus" o "Barnahaus" i la qual va dirigir des de la seva fundació fins a la seva mort. En aquest àmbit de la formació va fer importants aportacions pedagògiques, especialment en la concepció del disseny en el procés industrial.

Ramon Folch va destacar com a pintor, però també com a ceramista. El seu mètode de treball estava fonamentat en una gran exigència de resultes del seu tarannà reflexiu i crític. Meditava llargament les seves creacions, que acabaven essent molt elaborades. ●

El mural de Ramon Folch: un exemple de l'arrencament d'un mural de ceràmica

Marina Granero i Inés Legemaate, restauradores

Durant l'any 2016, el Museu d'Art de Sabadell es posà en contacte amb el Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya (CRBMC) per sol·licitar amb caràcter d'urgència la intervenció dels seus tècnics per conservar el mural ceràmic de Ramon Folch i Roca, ubicat en una propietat privada de Matadepera. Donada la situació, la llavors propietat, la família Monés, va decidir donar l'obra al Museu d'Art de Sabadell, que d'aquesta manera va passar a formar part del patrimoni local.

Aquest mural consta de 275 peces ceràmiques esmaltades, rejuntades amb morter i amorterades sobre

un suport de fàbrica de maó massís, que conformen un panell de 303x497 cm i 310x233 cm.

Per poder garantir la conservació del mural es va iniciar un procés de dues fases, la primera de les quals va ser l'arrencament del conjunt, que va dur a terme, els dies 6 i 10 de juny i 7 i 8 de juliol, un equip de quatre restauradors i dos fotògrafs.

Aquest procés d'arrencament va consistir en una successió de passos:

– La realització d'un acurat procés de documentació fotogràfica abans de l'arrencament, que continuà durant totes les feines de conservació i restauració.

– La realització d'un calc per deixar constància documental de la col·locació de les peces originals i facilita un futur muntatge del panell; i d'una planimetria, que deixa constància de l'estat de conservació i que és alhora un estudi compositiu del mural.

– L'extracció d'una sèrie de mostres que permeatrà, en un futur, un estudi compositiu dels materials de juntes, ceràmica i esmalts. Aquestes mostres ara formen part de la base de dades del laboratori del Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya.

– Un inventari de les peces per a tenir constància del nombre i poder facilitar-ne una posterior catalogació.

– L'arrencament de les peces, objecte de la primera fase de la intervenció del panell de Ramon Folch Roca, i el seu trasllat al dipòsit del Museu d'Art de Sabadell.

En un principi s'havia previst fer un arrencament dels panells mitjançant l'aplicació d'unes capes de tela amb adhesiu polivinílic, però finalment es va optar per arrencar de manera separada cadascuna de les peces ceràmiques, ja que es va observar que estaven adherides al suport de fàbrica de maó massís amb un gruix de ciment (probablement pòrtland) d'aproximadament 1 cm. Les juntes entre les peces es varen realitzar un cop col·locades les peces ceràmiques, emprant un morter de composició diferent al d'adhesió. Aquest va ser el motiu pel qual l'extracció no es va poder fer de forma conjunta: el morter de junta i la peça ceràmica no s'adhereixen igual al suport (la primera s'hi adhereix directament; la segona, a través d'una capa de morter). Per a salvar el morter de junta hauria calgut salvar també el suport de maó, que és la següent capa contínua i comuna a ambdós elements

Figura 5: *Procés d'arrencament dels panells ceràmics*, 2016. Fotografia: Ramon Maroto, Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya.
Figura 6: *Neteja mecànica i retirada del morter d'adhesió*, 2016. Fotografia: Marina Granero.
Figura 7: *Neteja química de les peces*, 2016. Fotografia: Marina Granero.

(peça i junta), i això hauria comportat haver de tallar i traslladar el mur sencer.

Per a l'arrencament es van emprar sistemes d'extracció mecànics com ara escarpes, masses i martells, amb els quals també es va rebaixar el morter d'adhesió del revers de tantes peces com va ser possible. Aquesta operació es va acabar en una segona fase del procés.

Durant el procés d'arrencament es va observar que les peces tenien marcació numèrica al revers, pro-

bablement incidida abans de la cuita, i que es va fer un dibuix preparatori amb llapis sobre la paret de maó que marcava el perímetre de les peces i que devia ser fet amb la intenció de definir-ne la col·locació abans de l'adhesió. Aquestes marques ens expliquen el procés de creació de l'artista i són un important document històric.

Finalment, les peces es van traslladar al Museu d'Art de Sabadell. Del procés d'arrencament s'elaborà un informe d'intervenció, que va servir de

Figura 8: Restes de morter d'injecció i fractura de la peça, 2016. Fotografia: Marina Granero.
Figures 9 i 10: Reintegració matèrica i cromàtica. Abans i després, 2016. Fotografia: Marina Granero.

punt de referència per documentar la segona fase del procés d'intervenció. Aquesta fase va començar amb una neteja mecànica en sec de cada peça per eliminar la pols superficial de l'anvers, així com les antigues intervencions i el morter d'adhesió del revers. Aquesta neteja va permetre descobrir tota la marcació numèrica original realitzada per l'artista i documentar-la.

A continuació, es va fer una neteja química amb una solució d'aigua desmineralitzada i alcohol al 10% per eliminar l'eventual presència d'organismes vius i facilitar la remoció total de restes de matèria inorgànica que poguessin quedar després de la neteja mecànica.

Durant aquests processos de neteja es va constatar que algunes de les peces presentaven restes d'una intervenció anterior: una consolidació amb un morter d'injecció per fractures que possiblement es van produir durant el procés de col·locació de les peces i realització del mural. Les peces fracturades, un total de 17, es van adherir novament amb resina epoxídica.

Per acabar, es van reintegrar des d'un punt de vista matèric i cromàtic les peces triades per ser exposades. La reintegració matèrica de les eventuales fractures i pèrdues de suport i esmalt es va efectuar amb un estuc de guix sobre el qual es va executar un retoc cromàtic amb aquarel·les amb un criteri il·lusionista, per tal de permetre retornar la lectura uniforme de la peça.

217

Figures 11 i 12: *Exposició de les peces*, 2016. Fotografia: Marina Granero.

Figures 13,14 i 15: *Ubicació de les peces sobre el calc realitzat i emmagatzematge en caixes*, 2016. Fotografia: Marina Granero.

Les peces triades van ser exposades el maig de 2017 amb el motiu del Dia Internacional dels Museus i en la inauguració de l'exposició "Mural ceràmic de Ramon Folch i pintures. Donació de la família Monés".

Durant tot el procés d'intervenció, especialment en la fase dos, es van aplicar mesures de conservació preventiva que van consistir en la documentació fotogràfica individual de les peces, el registre de la numeració original, l'emmagatzematge amb un nou embalatge i la realització d'un pla d'ubicació i localització de les peces emmagatzemades en les caixes corresponents. Aquestes mesures serviran per poder tenir un major control sobre cada una de les 275 peces.

En definitiva, aquesta intervenció ha servit per conservar un bé d'un altíssim valor artístic i de gran importància per al patrimoni local, i que ara podran gaudir les futures generacions. ●